

TEORIE A METODY

SOCIÁLNÍ

PRÁCE

ÚVOD – VYMEZENÍ

SP A HISTORIE

RETEAMING, REFLEKTUJÍCÍ TÝMY

- V čem jste dobří – 3
- Při čem zapomenete na svět – 3
- Vlastnosti a dovednosti, na které jste hrdí – 3

- Otázky bez slova Proč
- Co to pro tebe znamená, co znamená tato činnost....

MÍSTO SOCIÁLNÍ PRÁCE V SOCIÁLNÍ POLITICE

Sociální politika

Sociální práce

Sociální ochrana – rodinná politika

Sociální služby - sociální péče

sociální záchranářství – sociální dávky

SOCIÁLNÍ PRÁCE – CO TO JE?

- Společensko vědní disciplína i praktická činnost
- Snaží se odhalovat, vysvětlovat, zmírňovat a řešit sociální problémy (chudoba, zanedbávání dětí, delikvence mládeže, nezaměstnanost aj.)
- SPk pomáhají jednotlivcům, rodinám, skupinám i komunitám dosáhnout způsobilosti k sociálnímu uplatnění nebo ji získat zpět
- Pomáhají vytvářet příznivé společenské podmínky
- U klientů, kteří se již společensky uplatnit nemohou, podporuje SP co nejdůstojnější způsob života

SOCIÁLNÍ PRACOVNÍK – KDO TO JE?

SP pracuje s:

- s klienty, případně s jejich rodinami
- s přirozenými skupinami – např. skupiny mládeže na městském sídlišti
- s uměle vytvořenými skupinami – např. školní třídy, lidi v ústavech či ve vězení aj.
- s organizacemi, buď řídí činnost organizací poskytující sociální služby, nebo poskytuje supervizi
- s místními komunitami, tj. s lidmi žijícími na jednom místě

TEORIE SOCIÁLNÍ PRÁCE

- Teorie usnadňují praxi, protože specifikují, co se má dělat, jak a proč.
- Teoretické zázemí je jedním ze zdrojů profesionální identity soc. pracovníků i jednou z podmínek jejich práce a vzájemné komunikace.
- Je nutné, aby praktik z nějaké teoretické představy vycházel, reflektoval možnosti teorie i meze těchto možností, pracovník je odpovědný za způsob, jakým intervenuje u každého klienta sociálních služeb. Má-li takto jednat, měl by mít jasno ve svých východiscích.

METODY SOCIÁLNÍ PRÁCE

postupy vázané:

- na cílový subjekt (práce s jednotlivcem, skupinou, rodinou, komunitou)
- na jeho aktuální situaci (sociální znevýhodnění na začátku života, předvídatelné a nepředvídatelné sociální události)
- na relevantní vztahový kontext (vrstevnická skupina, rodina, organizace)
- někdy i na systémové vazby (regionální, národní či nadnárodní politika)

OKRUHY ČINNOSTI

- Sociálně-právní činnost
- Sociálně právní poradenství
- Sociální diagnostika
- Sociální intervence
- Supervize
- Sociální management
- Výzkum v sociální práci
- Vědecká činnost
- Vzdělávání

CENTRÁLNÍ POJMY SOCIÁLNÍ PRÁCE

- Cíl sociální práce
- Sociální fungování
- Životní situace
- Paradigmata SP
- Aktivity sociální práce

CÍL SP COBY KONCEPT „SOCIÁLNÍHO FUNGOVÁNÍ“

- Cílem sociální práce je pomáhat *jednotlivcům a sociálním systémům* zlepšovat své **sociální fungování** a měnit sociální podmínky tak, aby chránily tyto jednotlivce a systémy před potížemi ve fungování. „*Sheafor*“
- Cílem sociální práce je podpora sociálního fungování klienta v situaci, kde je taková potřeba buď skupinově, nebo individuálně vyjádřena.
- Sociální práce se profesionálně zabývá lidskými vztahy v souvislosti s výkonem sociálních rolí (sociální fungování) „*Navrátil*“

KONCEPT SOCIÁLNÍHO FUNGOVÁNÍ

- Barlettová – významná propagátorka **sociálního fungování** – interakce, které probíhají mezi požadavky prostředí a lidmi:

„Zvládání se týká lidského úsilí řešit situace, které mohou být vnímány jako sociální úkoly, životní situace nebo problémy života. Lidé prožívají tyto životní úkoly primárně jako tlaky ze svého sociálního prostředí. Odsud vycházejí dvě významnější myšlenky: na jedné straně lidské zvládání a na straně druhé požadavky prostředí.

Aby se tyto myšlenky mohly stát součástí jednoho celistvého konceptu, musí být propojeny stejnou dimenzí a tou je koncept sociální interakce (sociálního fungování).“

SOCIÁLNÍ FUNGOVÁNÍ - BARLETTOVÁ

Jádrem konceptu je představa, že lidé a prostředí jsou v permanentní interakci, přičemž prostředí klade na člověka určité požadavky a člověk je nucen na ně reagovat.

- Mezi požadavky prostředí a člověkem musí být navozena určitá rovnováha – když není – role sociální práce.
- Přičemž není důležité, zda je nedostatek na straně klienta, či zda jde o problém na straně sociálního prostředí, které vytváří nezvládnutelné požadavky.
- Příklad – požadavkem ekonomiky je maximální zaměstnanost, požadavkem občana je minimalizovat zaměstnání a maximalizovat volný čas

ŽIVOTNÍ SITUACE – SOCIÁLNÍ UDÁLOSTI

- Osudy klientů jsou často velmi specifické
- Sociální prostředí se mění a je také v každé situaci různé
- = nutnost individuálního přístupu – **reflexe životní situace klienta**
- Cesta k volbě takových cílů a metod práce, které mohou:
 - Přispět ke změně životní situace
 - Posílit jeho schopnost zvládat požadavky prostředí
 - Obnovit či udržet jeho sociální fungování

AKTIVITY SOCIÁLNÍ PRÁCE

- SP usiluje o zlepšení sociálního fungování – používá 3 různé aktivity:
- Zaměřené na problém
- Podporující rozvoj potenciálu klienta
- Preventivního charakteru

A NEB KDE
JSEM JÁ?

PARADIG MATA

NE KAŽDÉ MÍSTO, KAM ZAPADNEŠ, JE TO...

KAM SKUTEČNĚ PATŘÍŠ

A hand is shown holding a single puzzle piece that features a blue silhouette of a person. This piece is being placed into a larger grid of puzzle pieces, most of which are light grey and feature a grey silhouette of a person. The text is overlaid on the central puzzle piece.

**VZDĚLÁNÍ A VÝKON PRÁCE,
OSOBNOST**

PŘEDSTAVENÍ

5 dovedností na které jsem hrdý/á

5 vlastností na které jsem hrdý/á

5 věcí, které mě baví, kterými se bavím

Jaké bych si dal indiánské jméno

VZDĚLÁNÍ – ZÁKON Č.108/2006SB.

- **§ 109**

- Sociální pracovník vykonává sociální šetření, zabezpečuje sociální agendy včetně řešení sociálně právních problémů v zařízeních poskytujících služby sociální péče, sociálně právní poradenství, analytickou, metodickou a koncepční činnost v sociální oblasti, odborné činnosti v zařízeních poskytujících služby sociální prevence, depistážní činnost, poskytování krizové pomoci, sociální poradenství a sociální rehabilitace, zjišťuje potřeby obyvatel obce a kraje a koordinuje poskytování sociálních služeb.

- **§ 110**

- **(1)** Předpokladem k výkonu povolání sociálního pracovníka je plná svéprávnost, bezúhonnost, zdravotní způsobilost a odborná způsobilost podle tohoto zákona.
- **(2)** Bezúhonnost se posuzuje a prokazuje podle § 79 odst. 2 a odst. 3 věty první až třetí.
- **(3)** Zdravotní způsobilost zjišťuje a lékařský posudek o zdravotní způsobilosti vydává registrující poskytovatel zdravotních služeb v oboru všeobecné praktické lékařství nebo v oboru praktický lékař pro děti a dorost a u zaměstnanců poskytovatel pracovnílékařských služeb.
- **(4)** Odbornou způsobilostí k výkonu povolání sociálního pracovníka je
 - **a)** vyšší odborné vzdělání získané absolvováním vzdělávacího programu akreditovaného podle zvláštního právního předpisu v oborech vzdělání zaměřených na sociální práci a sociální pedagogiku, sociální pedagogiku, sociální a humanitární práci, sociální práci, sociálně právní činnost, charitní a sociální činnost,
 - **b)** vysokoškolské vzdělání získané studiem v bakalářském, magisterském nebo doktorském studijním programu zaměřeném na sociální práci, sociální politiku, sociální pedagogiku, sociální péči, sociální patologii, právo nebo speciální pedagogiku, akreditovaném podle zvláštního právního předpisu.
- **(5)** Odbornou způsobilost k výkonu povolání sociálního pracovníka při poskytování sociálních služeb ve zdravotnických zařízeních lůžkové péče podle § 52 má též sociální pracovník a zdravotně sociální pracovník, který získal způsobilost k výkonu zdravotnického povolání podle zvláštního právního předpisu.
- **(6)** Při uznávání odborné kvalifikace nebo jiné způsobilosti státních příslušníků členských států Evropské unie se postupuje podle zvláštního právního předpisu.

OSOBNOST SOCIÁLNÍHO PRACOVNÍKA

Teorie
rolí

Teorie
úspěchu

Vlastnosti

Motivace

Etika

ÚSPĚCH?

„prohra je jen jiný název pro úspěch“

ETIKA – ZPŮSOBY POMOCI - MOTIVACE K PROFESI

Pomoc

Ochrana

Záchrana

Podpora

Spása

Doprovázení

Manipulace

Dítě, rodič,
dospělý

MOTIVACE K SOCIÁLNÍ PRÁCI

- **Altruismus** - chování lze dělit na reciproční (očekávání opětného zisku v různých podobách); pomáhající potřebuje toho, komu může pomáhat, stejně jako potřebný potřebuje pomáhajícího. Motiv konání dobra spočívá v tom, že pomáhající může pomáhat. Výsledkem může být výchova klientů, kteří jsou na osobě pomáhajícího závislí.
- **Soucit**, který vede k činům, je ušlechtilým motivem pomáhání. Nesmí však přerůst v planý sentiment či přecitlivělost, která zastírá sobectví.
- **Touha po moci** – Moc vytváří z uživatele vazala pomáhajícího. Touha po moci je častou motivací k pomáhání. Úlehla (2005) pracuje s pojmem kontrola oproti pojmu moc – patriarchální přístup k sociální práci. Říčan, který tento motiv nazývá panovačností, přichází se slovní hříčkou: neplést si touhu pomoci s touhou po moci.
- **Uspokojování vlastních potřeb** – Častou motivací k pomáhání je nedostatečné uspokojení vlastních potřeb, zejména lásky a sounáležitosti, ocenění a uznání. Jedná se o substituční chování, které kompenzuje vlastní nedosažené cíle. Výsledkem je narušení zdravého vztahu mezi pomáhajícím a tím, jemuž se pomáhá – zneužití klienta. Od klienta je očekáván například obdiv, vděčnost a podobně. Pot

- **Seberealizace** – jedná se o tzv. metapotřeby podle Maslowa. Sem můžeme zařadit i Franklův smysl, vůli ke smysluplné existenci. Pomáhajícího naplňuje pocit spolupodílení se na něčem, co má přesahující hodnotu.
- **Pocit vlastní důležitosti** – kompenzační chování dodávající sebeúctu, pocit vlastní hodnoty spočívající ve výkonu pomáhajícího – spásitelský komplex.
- **Společenské důvody** – pomáhání jako nástroj rozvoje vztahové sítě pracovníka. Jedná se o doplňování deficitu v oblasti sociálních vztahů.
- **Vnitřní potřeba prožívání vděčnosti** – klient je manipulován do bezvýhradného přijímání pomoci. Tento motiv vyjadřuje věta: „*Vždyť já se vám snažím pomoci!*“ („*A vy...*“ – již syndrom pomáhajícího)
- **Osobní zranění** – v kontaktu s osobami s horším sociálním a ekonomickým kontextem získává satisfakci a zdání vnitřního naplnění.
- **Zvědavost** – přiměřená zvědavost je přirozeným motivem k pomoci, často bývá motivem zvědavost za hranicí zdravé motivace, pomáhající si tak ujasňuje, že na tom „není tak zle“.
- **Povinnost** – jsou lidé s hluboce zakořeněným pocitem povinnosti pomáhat. Někdy je tato povinnost tíživá a pomáhajícímu nepřináší uspokojení.

VLASTNOSTI

- důvěryhodnost,
- dodržování etického kodexu,
- prosociální chování,
- emoční inteligence,
- životní optimismus,
- přirozená autorita,
- vlastní životní zkušenosti,
- respekt,
- flexibilita,
- odborné vzdělání a všeobecný přehled,
- přitažlivost.

ETICKÉ ZÁSADY

Demokratické principy

Respekt jedinečnosti klienta

Využití svých znalostí a dovedností k rozvoji klienta

Dává přednost profesionální odpovědnosti před svým soukromým životem

**NEMŮŽETE NIKOHO NIC NAUČIT. MŮŽETE MU
DANĚJVIŠ POMOCI, ABY TO SÁM V SOBĚ**

**NALEZL.
GALILEO**

PARADIGMATA SOCIÁLNÍ PRÁCE

- Paradigma = předpoklad, pojetí
 - Ve 20.st vykrystalizovaly 3 odlišné přístupy – „malá paradigmatata“ (Payne, 1997)
 - Odlišují se svými filozofickými východisky i praktickými důsledky
 - Jedná se o :
 - Terapeutické paradigma (terapeutická pomoc)
 - Reformní paradigma (reforma společenského prostředí)
 - Poradenské paradigma (sociálně právní pomoc)
- Paradigmatata a jejich dopad pro sociální fungování a životní situace klientů – viz dále

1) TERAPEUTICKÉ PARADIGMA

- Prostředkem k obnově duševního zdraví nebo vnitřní rovnováhy osobnosti je **podpora rozvoje osobnosti klienta** – „problém“ je na straně klienta
- Důraz je kladen na komunikaci a vztah
- Předpoklad – vzájemná interakce je tvůrčí proces, který ovlivňuje všechny zúčastněné strany
- Při SP se tedy nemění pouze klient, ale také SPk – tento proces vzájemného ovlivňování je chápán jako žádoucí a obohacující
- Profesionální výbava SP – psychologické znalosti a terapeutický výcvik

2) REFORMNÍ PARADIGMA

- Cílem SP je budovat společnost na rovnostářských principech, neboť za nerovných společenských podmínek nelze dosáhnout osobního ani sociálního rozvoje – je třeba společenská změna
- V rámci „životní situace klienta“ je třeba reflektovat, jak jsou jeho osobní problémy zakořeněny v omezených možnostech znevýhodněné skupiny, které je členem – důvodem problému klienta není klient sám, ale jeho okolí (nerovné podmínky)
- Vzdělanostní výbava SP – politologie, sociologie
- I nástup socialismu a fašismu bylo pojetí reformního paradigmatu, které přerostlo v totalitu – vytvoření nové sociální nespravedlnosti

3) PORADENSKÉ PARADIGMA

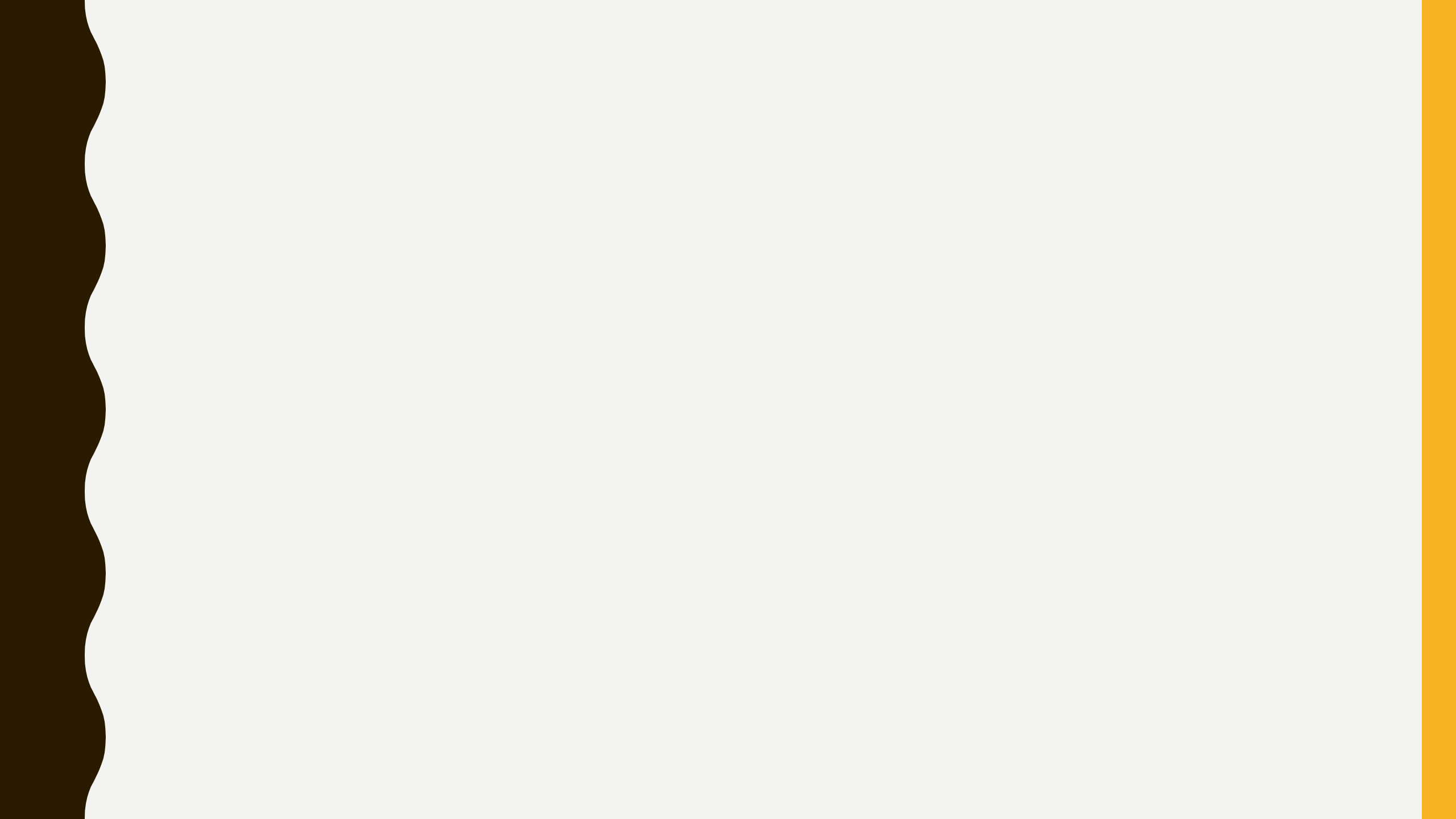
- Životní situace = **neuspokojené potřeby**, individuální omezení, jež klientovi brání využít existující možnosti uspokojení těchto potřeb a **nedostatečná schopnost** institucí na potřeby klienta reagovat - problém je na **straně klienta** (nemádostatek informací), ale i na **straně prostředí**, protože na potřeby klienta nedostatečně reaguje.

VZDĚLÁVACÍ PARADIGMA

- Utváření sociálních dovedností a prosociálních výchovy
- Předcházení sociálním problémům, výchova k empatii, výchova k prosociálnímu chování
- Kurativní – předcházení sociálním problémům
- Stimulační – harmonizace vztahu mezi jedincem a společností
- Sociální pracovník neřeší krizové situace, ale má roli edukátora

PODPORA A ROZVOJ FUNKČNÍCH PRVKŮ SOCIÁLNÍ KOMUNITY

- Rozvoj funkčních části komunity
- Proces zapojení do společenského života – volby nejsou právem, ale svým způsobem povinností – v konečném důsledku se jedná o odstranění nerovnosti
- Pracující mají mít stálou práci a svou důstojnost

DILEMATA V SOCIÁLNÍ PRÁCI

KDE JSEM JÁ

PARADIGMATA

- Reaktivní
 - Terapeutické
 - Sociálně právní pomoc
 - Reformní
- Proaktivní
 - Edukační
 - Podpora funkční komunity

PACIENT, KLIENT, UŽIVATEL – ZMĚNA PŘÍSTUPU

- Maximální míra kontroly
- Pacient = diagnóza evidence base medicine (na důkazech založené medicíně). Léčíme diagnózu.
- Pojem pacient používáme i u zdravých lidí – těhotné ženy, LDN – kde selhaly soc. služby, nedostatečnost rodiny...
- Lingvisticky – odborný jazyk – známka moci
- Architektura – sterilní neosobní prostředí,
- Sociální pozadí – sociální pracovníci, pracovníci lidskoprávních organizací, zástupci ombudsmana, občané minoritního etnika a podobně.
- Pacientské pozadí – jsme v roli pasivního příjemce pomoci, jdu do opravy, personál dělá maximum věcí za nás

- Klient – máme kontrakt, vzájemný závazek
 - Uživatel – jsem ten, kdo užívá, využívá nabídky – kde jsou pobytové služby? Závislost na službě – z pohodlnosti, jako cíl sociální práce
 - Zákazník – najímám si službu, přináší zisk
 - Abonent – předplatitel, jen tehdy kdy chce – nejistota příjmu organizace
- Koho vybírám jako odběratele služby v kazuistice?

DILEMATA

- Dilema – není jasné řešení
- Všechna řešení mají svá pro a proti
- Jen z pohledu v budoucnu, můžeme chápat důsledky

NOSNÉ DILEMA SP

- Podporovat / kontrolovat
- Kontrola :
 - Příjemce podpory
 - Funkční části společnosti – OSVČ, zaměstnavatelé
 - Kontrola pomáhajících
- Podpora:
 - Znevýhodněných
 - Pracujících a společensky fungujících podle zaběhlé normy

Klientova situace z hlediska času	Zaměření na problém	Zaměření na řešení
Minulost	Minulá selhání	Minulé úspěchy
Současnost	Přítomné nedostatky	Přítomné zdroje
Budoucnost	Budoucí omezení	Budoucí možnosti

KONTROLA VS. PODPORA

- **Sociální pomoc, sociální kontrola a rozvoj zdraví v partnerských vztazích – Kieran T. Sullivan and col.**
- Tento autor se svým týmem se zabýval sociální pomocí a sociální kontrolu u osob dlouhodobě nemocných v souvislosti s jejich partnerskými vztahy.
- V tomto kontextu rozlišují pozitivní a negativní sociální kontrolu.
- Negativní sociální kontrola je nám všem nějak jasná – kontrolujeme dodržování léčebného režimu všemi dostupnými nástroji – laboratoř, magnetická rezonance – jen v souvislosti s pacientem jako jednotlivcem.
- Pozitivní sociální kontrola – je využití partnera pro motivaci k léčbě. Zapojení partnera do systému pomoci se nám jeví spíše jako podpora. Motivující a motivovaný partner pro léčbu je kontrolním mechanismem.

KONTROLA VS. PODPORA

- **Umění pomáhat – Ivan Úlehla**
- Pro Úlehlu je dilema sociální pomoci a kontroly, záležitostí dynamické změny, která je svým způsobem kontinuální. Toto dilema je ovlivňováno třemi okruhy:
- Klientovy způsoby
- Pracovníkova odbornost
- Normy společnosti
- Míra kontroly v závislosti na mo

podpora	kontrola
---------	----------

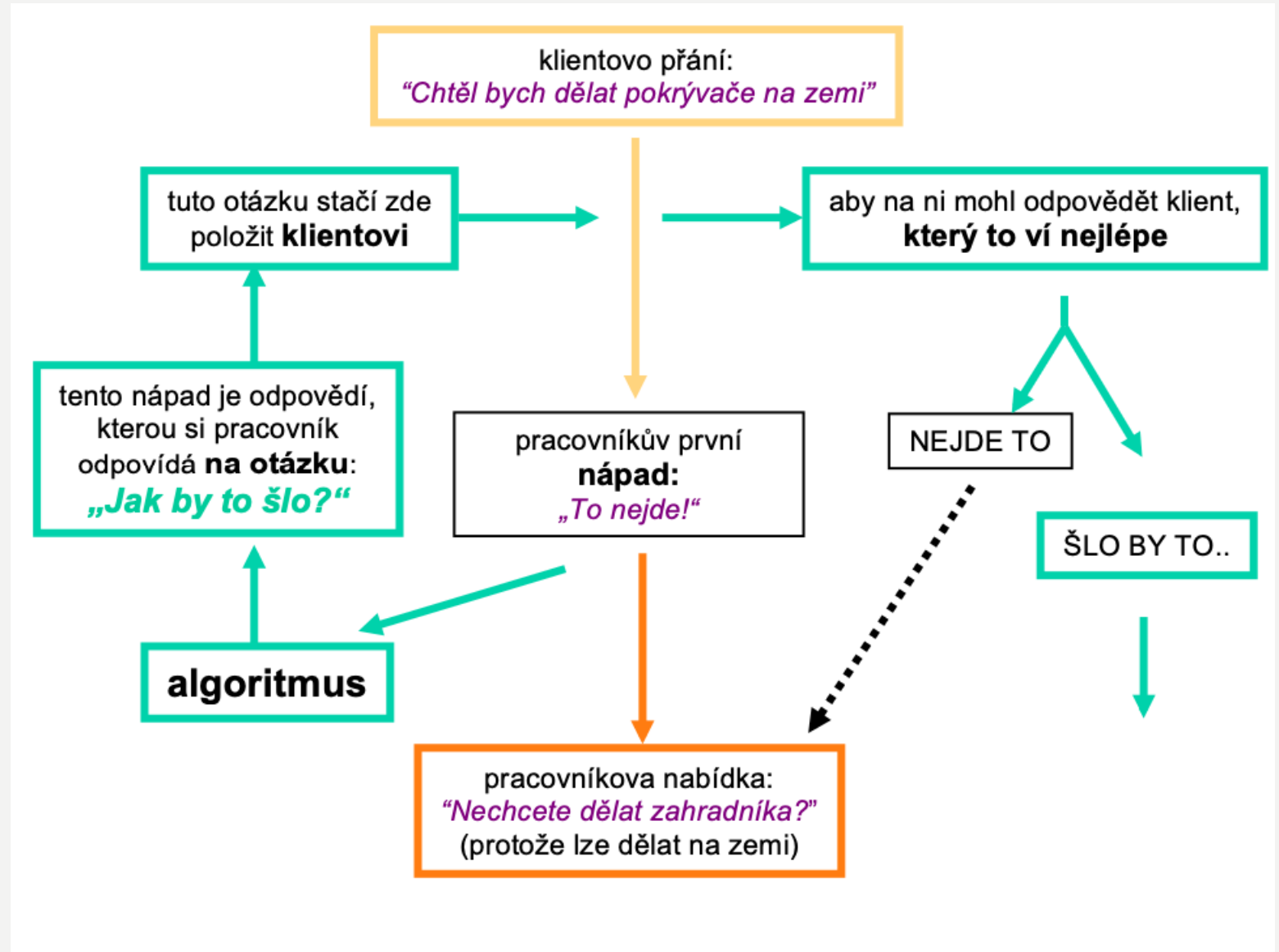
podpora	kontrola
---------	----------

podpora	kontrola
---------	----------

KONTROLA VS. PODPORA

- **Pomoc není zboží – Gert van Der Laan**
- Vnější tlaky na efektivitu (stát, manažerismus) vs. strach ze zneužití moci vůči klientovi (občanská hnutí).
- Emancipace klientů je možná pouze v rámci společnosti, proto nelze rezignovat na ukázněvání.
- Pomoc a kontrola jsou nedílnou součástí sociální práce.
- Cílem sociální práce je rozvoj klienta v jeho vnitřním světě, aby potřeboval jen nutno pomoc. Emancipace klienta je možná jen v rámci společnosti, která má na svém pozadí modely a systémy ukázněvání.

ALGORITMUS PECLOVÉ

PODPORA – KONTROLA, TOUHA PO MOCI NEBO POMOCI?

Kontrola	Podpora
Opatrování	Doprovázení
Dozor	Vzdělávání
Přesvědčování	Poradenství
Vyjasňování	Terapeutické postupy

KVALITA VS. KVANTITA

- Kvalita života – sociální kontakty, příčinná léčba, pojetí smyslu života, osobního naplnění, osobnostní rozvoj
- Kvantita života – mobilita, množství prožitků, symptomatická léčba, úspěšnost

- Kvalita sociálních služeb – co evaluuji? Spokojenost (může být dána možností neměnit se), rozvoj člověka, množství výkonů – vždy může být spokojený odběratel služby
- Kvantita služeb a množství klientů – ztrácíme individualitu, není čas vést k osamostatnění

- Kazuistika:
- Senior, 85 let v domově pro seniory, mobilní, stýká se s rodinou, aktivit se účastní - ne příliš nadšeně, požádal o eutanazii
- Kazuistika II:
- Rodina, bydlí 50 km od svého otce, ten ztrácí soběstačnost (82let). Přichází za sociálním pracovníkem, aby přemluvil otce ke stěhování do DPS – ve městě, kde bydlí rodina. Pohled kvality a kvantity života, co vás napadá.

MNOŽSTVÍ KLIENTŮ A KVALITA SLUŽBY

- Množství klientů – manažerismus v sociální práci, cost benefit ratio,
- Kvalita služby – prodražuje službu, empowerment – osamostatňuje, práce s vyloučenou lokalitou – aby zůstali závislími na pomoci?
- Jednolitost osobního postoje a postoje organizace – strategické cíle, poslání
- Kvalita a kvantita života klienta

PROFESIONALIZACE VS. DEPROFESIONALIZACE

- Profesionální soc. práce – je vykonávána jen odborníky, splňují vzdělávací normy
- Deprofesionalizace – sociální práce je dobrovolnická činnost, sousedská výpomoc, rodinná soudržnost

FORMALIZACE - DEFORMALIZACE

- Formalizace – maximální kontrola státem, institucionální služby
- Deformalizace – rozvoj dobrovolnické činnosti, nestátní neziskové organizace
- Domovy pro seniory a zdravotnická zařízení:
- Příspěvkové organizace státu a územně samosprávných celků – vyšší platy, nižší platby, pomalé změny a reakce na prostředí
- Neziskové organizace – nižší platy, větší svoboda, nelézání netradičních cest (Olomouc), pružnější reakce na prostředí a jeho změny
- Obchodní společnosti – nekontrolovatelná živelnost

PROFESIONALIZACE - DEPROFESIONALIZACE

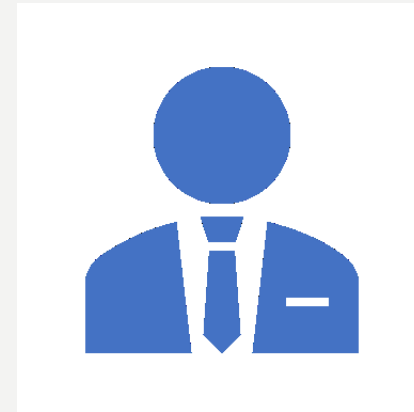
Profesionalizace – vyšší míra kontroly, typizace, standardy, definované pracovní pozice na vzdělání, nikoliv na lidských nebo profesních kompetencích

Deprofesionalizace – především příbuzní a dobrovolníci – lepší kvalita výsledků – asistent sociálních služeb

POLYVALENCE - SPECIALIZACE

Polyvalence – sociální pracovník je zaměřen na široké spektrum práce

Specializace – sociální pracovník je specialista v jistém oboru pomoci

MATERIÁLNÍ – NEMATERIÁLNÍ POMOC

Potravinové banky, šatníky

Pomáhají v krizové situaci

Nabourávají „výchovný“ model dávek – dávky nastaveny tak, aby nebylo na alkohol a cigarety, materiální pomoc pomáhá vytvářet finanční rezervu na závislosti.

**INDIVIDUÁLNÍ
SOCIÁLNÍ PRÁCE**

PROCES PRÁCE

- Příprava
- Setkání – small talk
- Řešení – samotný obsah, cíl práce
- Zápis
- Příprava na další setkání

NAPOJENÍ SE – SMALL TALK

- Vyprávějte o sobě 10 minut
- Co vás baví
- Čím se bavíte
- Co vám přináší radost
- V čem jste dobří

O ČEM TO JE?

- Co vás přivádí
- Jaké je vaše téma
- Co očekáváte?

- Co je o vás – jsem schopen to ovlivnit sám za sebe
- Co je závislé na mém okolí?
- Co z toho co umím mohu použít k rozvoji

PLÁNOVÁNÍ KROKŮ

- S – specific – konkrétní, specifický,
 - M – measurable – měřitelný,
 - A – achievable/acceptable – dosažitelný, přijatelný,
 - R – realistic – realistický,
 - T – timely/trackable – časově ukotvený, sledovatelný.
-
- E – evaluated – vyhodnocený,
 - R – rewarded – odměněný.

HLEDÁNÍ ZDROJŮ

- Co mě baví
- Co umím
- Mojí blízcí – kdo a čím

- Emoce – co mi to přinese

VALIDACE MOTIVACE

- Jak to pozná mé okolí, že se změna děje
 - Jak to poznám já
 - Co budu cítit
 - Kde to budu cítit
 - Jak se budu cítit
-
- Jak by se celá změna jmenoval?

PRÁCE S JEDNOTLIVCI

- Osoby bez přístřeší – housing first
 - Závislosti
 - Sexuální služby
 - Domácí násilí – oběti, institut vykázaní
-
- Organizace pracující s těmito skupinami

PRÁCE SE SKUPINOU

- Nemá zcela jasnou vnitřní strukturu
- Streetworker

PRÁCE S KOMUNITOU

- Mívá formální či neformální strukturu
- Nalézt vnitřní strukturu - dotazník

PSYCHOANALYTICKÉ SMĚRY HUMANISTICKÉ TEORIE

RYCHLE SI NÁZORY VYTVÁŘÍME,
POMALU JE MĚNÍME

**JSME TAK SLABÍ, JAK
SILNÁ JSOU NAŠE
TAJEMSTVÍ**

ETIKA – ZPŮSOBY POMOCI - MOTIVACE K PROFESI

Pomoc

Ochrana

Záchrana

Podpora

Spása

Doprovázení

Manipulace

Dítě, rodič,
dospělý

REFLEKTUJÍCÍ TÝMY

- Postoj pracovníka – jak bude vypadat jeho práce - pomoc:
- Když bude zachraňovat rodinu
- Když ji bude ochraňovat – omlouvat
- Když bude podporovat rodinu
- Když ji bude doprovázet

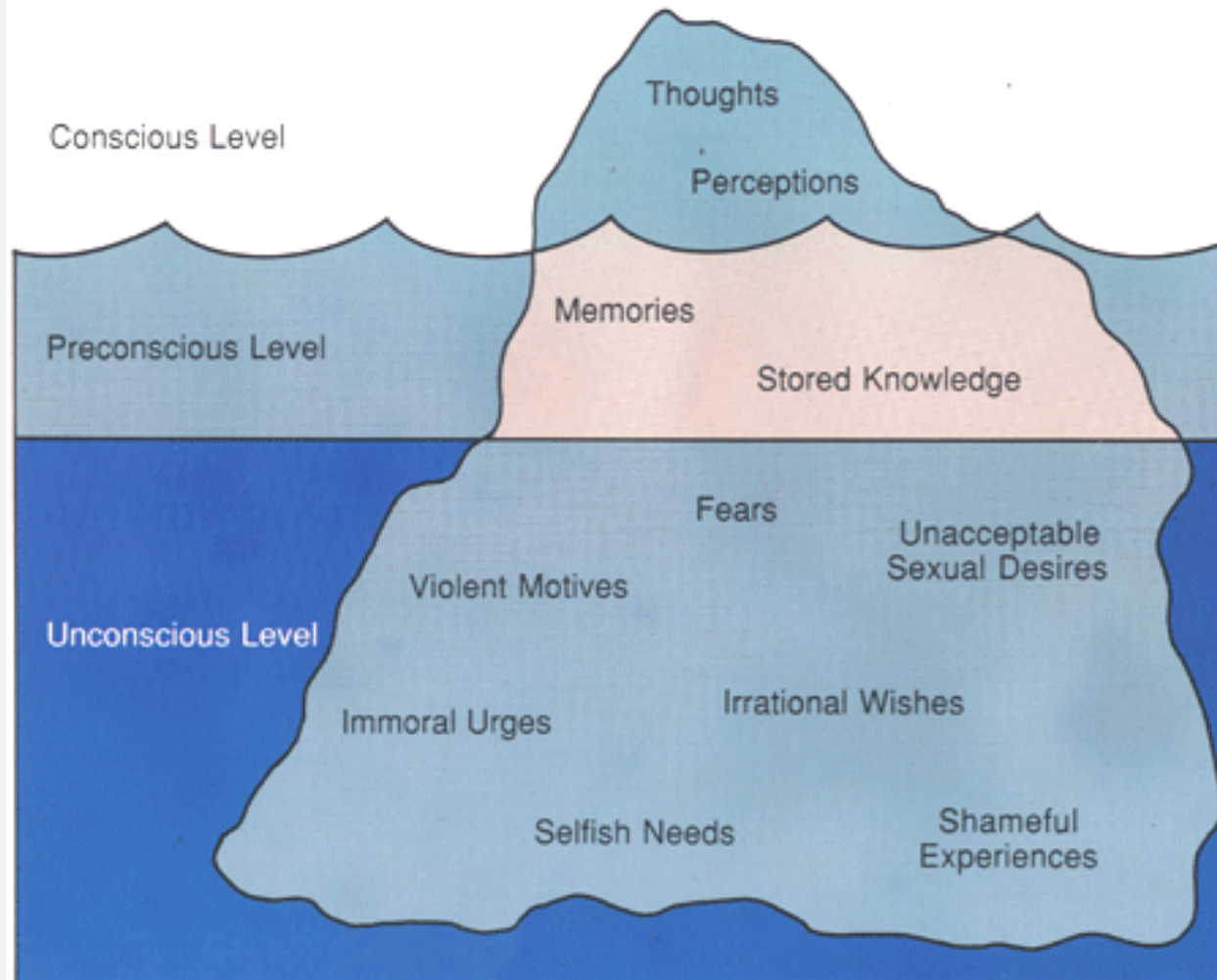
PSYCHOANALÝZA – PSYCHODYNAMICKÉ SMĚRY

- Základní předpoklady PSA :
- Psychický determinismus. Lidské jednání je v zásadní míře ovlivňováno intrapsychickými procesy
- Fyziologický determinismus. Rozhodující síly v životě člověka jsou síly fyziologické, život je boj o udržení rovnováhy vůči nim.
- Existence nevědomí. Část mentálních procesů probíhá mimo naše vědomí

SIGMUND FREUD (1856 – 1939) HNACÍ SILOU VÝVOJE JSOU PUDY STRUKTURA OSOBNOSTI :

- *ID (ONO)*
- nevědomé, iracionální, řídí se **principem slasti** (pudy), chce být ihned uspokojeno
- ryzí id - u kojenců, uspokojení potřeby teď a tady
- **primární proces** - představa uspokojení potřeby, u dospělých se projevuje ve snech
- *EGO (JÁ)*
- vědomé, racionální, řídí se **principem reality**, převádí do předvědomí zážitky
- **sekundární proces** - testování reality (přání id porovnává s realitou → přizpůsobuje potřeby)
- *SUPEREGO (NADJÁ)*
- nevědomá i vědomá část, řídí se **principem dokonalosti**
- tvoří se na základě zákazů a pochval v dětství → bývá **zvnitřněno**
- **morální síla**, svědomí
- **ideál já** → požadavky stálého zdokonalování

PERS 5 Freud's View of the Human Mind: The Mental Iceberg

KAZUISTIKA

- Muž, bez přístřeší – 35 let
- První změny – okolo 25 roku života, Case work, nalezení práce i ubytování, 3 roky funguje, změna sociální pracovnice na úrovni klíčového pracovníka.
- Ztráta zaměstnání, bydlení, končí na ulici
- Druhá změny okolo 30 roku - vše se opakuje
- Ztráta zaměstnání, bydlení, končí na ulici
- Současnost, studentka píše diplomovou práci, má se měnit sociální pracovnice
- Klade si otázku, co se děje?
- Sleduje historii, ve 20-ti letech mu zemřela máma, sociální pracovnice zastupuje máma, změna je retraumatizace a pád na ulici

OBRANNÉ MECHANISMY

- obranné mechanismy - vytěsnění, parapraxe (chybné úkony), reggrese a fixace, projekce, identifikace, racionalizace,
- Obranné mechanismy
 - vznik na základě interpersonálních a intrapersonálních konfliktů → pokud konflikty ohrožují ego dochází k úzkosti
 - ochrana před ohrožujícími myšlenkami nebo přáními (vina, stud), které vyvolávají úzkost
 - působí na nevědomé úrovni

VYTĚSNĚNÍ

- iracionální útěk od myšlenek, - ego vytlačuje myšlenku do nevědomí → libido ale není odstraněno → uplatňují se další obranné mechanismy → přetahování o nadvládu mezi ego a id → úzkost
- příčina je skryta
- příznaky: podrážděnost, nesoustředěnost
- snaha dostat se na povrch nepřímými cestami, když je ego oslabeno (přeřeknutí)
- Dítě bylo v dětství bito, přešlo do obranného mechanismu přežití, na otázku o dětství – bylo normální.
- Otázku popište mi nejpříjemnější zážitek s matkou, otcem – otevřete Pandořinu skříňku.

SUBLIMACE

- převedení libida do činností, které jsou společensky uznávané (umění)
- Dítě nemělo zastání – bude realizovat zastání pro jiné – motivace v pomáhajících profesích
- Pedofilie – práce s dětmi (při dodržení všech etických norem)

REGRESE

- Navrácení se k nižšímu vývojovému stádiu, které působí méně stresově (útěky do nemoci, do pláče, potřeba být opatrován)
- Stresová situace – začne se chovat jako dítě a hledá pomoc u partnera, pracovníka, dítěte – v traumatických situacích je přirozená

FIXACE

- Liší se od regrese tím, že je poměrně dlouhodobá – fixace na pracovníka, učitele, vychovatele ..
- Další obranné mechanismy rozpracovala Freudova dcera Anna Freudová, jedná se např. o identifikaci, projekci či izolaci.

PROJEKCE

- Rodiče do dítěte – splnit jeho sny
- Partnerů mezi sebou – připadám si špatný, začnu špatně přemýšlet o partnerovi, cokoliv co udělá má chyby
- Přenos negativa – má spirálovitý průběh, nikoliv lineární

VNITŘNÍ TEORIE OSOBNOSTI

- **5 stádií libida (nemusíme projít všemi stádii, můžeme ustrnout)**
- **orální stádium** (0–1,5 roku) – spojeno s **ústy**
 - libido se vybíjí sáním a kousáním
 - slast spojená s příjmem potravy
- **anální stádium** (2–3 roky) – spojeno s **konečníkem**
 - uspokojování z vyprazdňování a zadržování
- **falické stádium** (4–5 let) – spojeno s **genitáliemi**
 - libido se vybíjí masturbací
 - v tomto období vznik komplexů
 - končí procesem identifikace s rodičem
- **stádium latence** (6–11 let)
 - přechodné stádium, **období stability**
- **genitální stádium** (11–12 let)
 - od puberty do smrti, **jedinec začíná prožívat sexuální život**
 - navazuje na falické období, hl. genitálie
 - končí proces identifikace s rodičem
 - **podle Freuda je člověk biologicky a psychosociálně zralou osobností**

C.G JUNG - ARCHETYPY

- **stín, vina, dluh** – úspěšné setkání se stínem tvoří celostní osobnost, přijme své nedostatky, viny a nepromítáme své chyby do ostatních – lidé nevyrovnaní se stínem nejsou schopni říct, za to mohu já
- **animus / anima** – přijmout v sobě opačné pohlaví
 - rozměr ženský u mužů, u žen mužský
 - **animus** = muž v nevědomí ženy
 - **anima** = žena v nevědomí muže
 - potkat a přijmout toho druhého v sobě
- **stařec** – muž by měl zduchovnit, do materiálního života přijmout životní moudrost
- **žena** – přijmout mateřství a zároveň si zachovat odstup, ženskost, svou osobnost, vnitřní bohatství
 - femme fatal = osudová žena
- **persona** – uchování vlastní identity za tzv. maskou, se kterou přistupujeme k sociálním interakcím
 - vyvoláme nějaký dojem u druhých, ale pod maskou si zachováváme osobní nezávislost
 - **souvisí s principem společenského přijetí a osobní nezávislosti**

CÍLE PSYCHOANALYTICKÉ TEORIE

- Nevědomé učinit vědomým
- Uzavřít dosud neuzavřená stádia
- Posílit schopnost vyrovnat s požadavky společnosti

A. ADLER – TOUHA PO MOCI

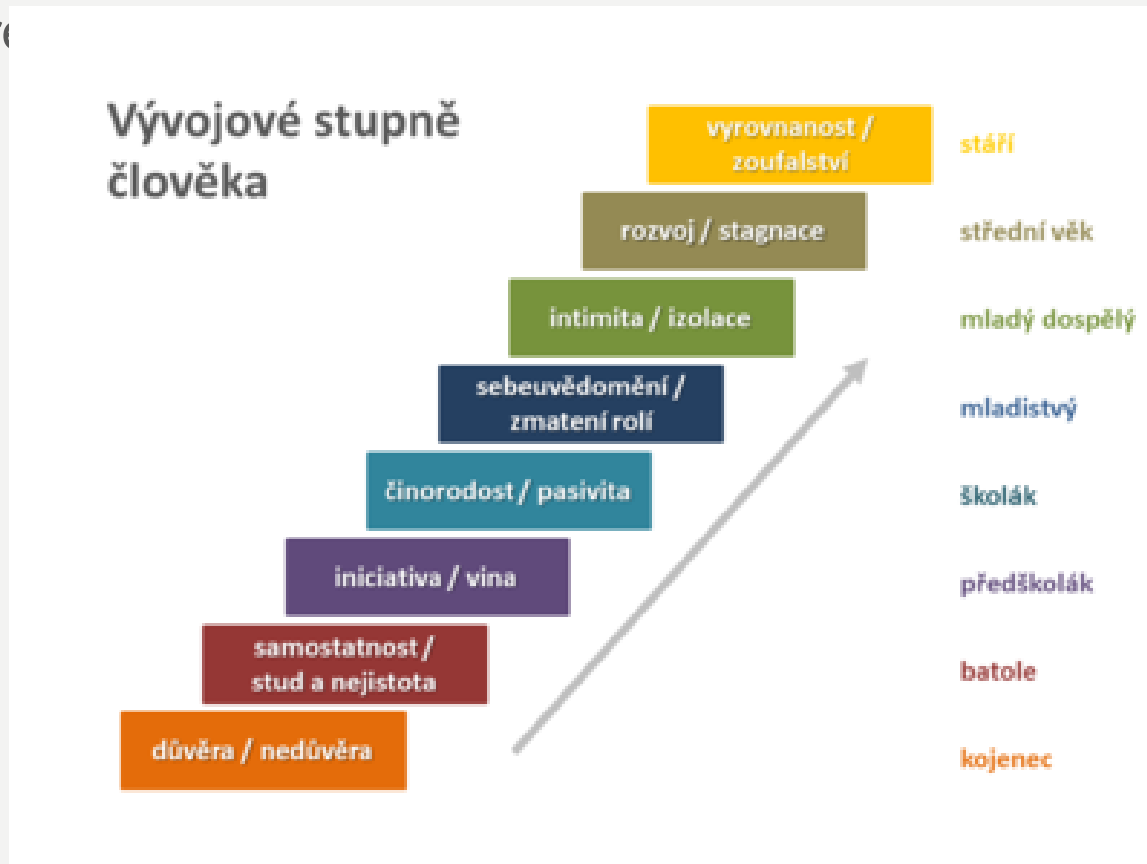
- Alfred Adler – individuální psychologie (1870 – 1937)
- Člověk je bytost sociální určená sociálními potřebami
- Člověk je obrácený do budoucnosti, více ho motivuje předvídání budoucího než to, co prožil.
- Pro vývoj člověka je důležitý životní cíl - potřeba začlenit se - potřeba uplatnit se

SOUROZENECKÉ KONSTELACE

- Adler odděluje jedináčky a prvorozené na jednu stranu, každý prvorozený se rodí jako jedináček, tuto pozici ale časem ztratí. Osobnosti dalších dětí jsou dány naopak tím, že se nenarodily jako první.
- **Nejstarší dítě** – přišlo během dětství o pomyslnou moc (bylo sesazeno z trůnu mladším sourozencem). A tak zastává konzervativní názor, že mocní lidé by měli zůstat u moci.
- **Druhé dítě** neboli **prostřední** – má jinou pozici. Nikdy nebude samo a vždy bude mít před sebou někoho, kdo udává laťku, může být vzorem ale také konkurencí. Není tolik zvyklé být středem pozornosti jako nejstarší dítě a podle jeho názoru by se mocní lidé (authority) měli ve vedení střídát.
- **Nejmladší dítě** – je to, které zůstane navždy nejmladší, nenarodí se mu další sourozenec. Podobně jako druhý narozený má hodně energie, nicméně půjde vždy zcela jinou cestou. Je snadnější dosáhnout něčeho v nové oblasti, než tam kde by byla konkurence starších sourozenců.^[4]

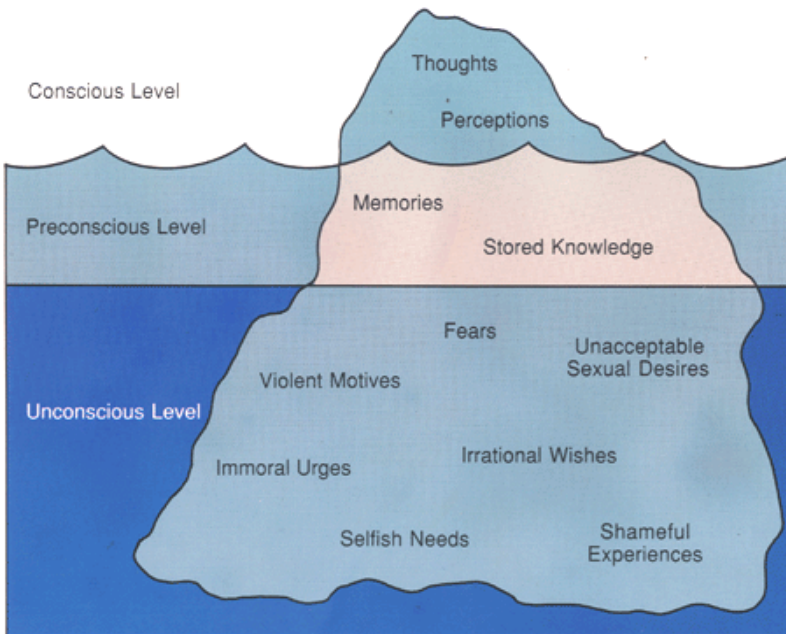
ERIK ERIKSON

- neufre

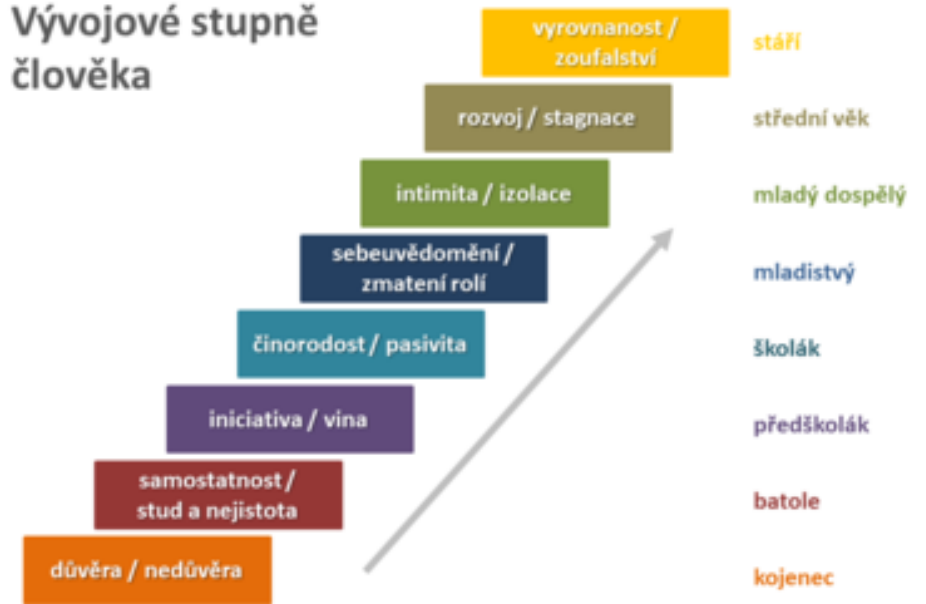
PSYCHOANALYTICKÉ SMĚRY – FREUD, JUNG, ERIKSON

PERS 5 Freud's View of the Human Mind: The Mental Iceberg

- Archetypy
- Stařec – muž
- Žena
- Persona
- Stín

Vývojové stupně člověka

REFLEKTUJÍCÍ TÝMY

- Která stadia a u koho, je podle vás potřeba uzavřít
- Jaké modely se opakují?

HUMANISTICKÉ TEORIE

VÝCHODISKA

- Člověk je jedinečná svobodná bytost
- Člověk je vnímán v celostním přístupu – tělo, psyché, duše – výzva pro zdravotní sociální práci
- Přítomnost – tady a teď
- Vůle ke smyslu – základní otázky jsou spjaty s hodnotami – duševní rozměr

- Cílem sociálního pracovníka je:

- 1) pomoci klientům v reflexi sebe samých
- 2) odhalit význam, který pro ně může daná situace mít
- 3) pochopit, jak na ně jejich interpretace světa a zkušeností na ně zpětně působí.
- 4) Tyto teorie předpokládají, že názory, postoje a interpretace každého jednotlivce jsou platné a cenné. Je zde spíše prosazován pohled **subjektivního** chápání situace než snaha o objektivizaci problému či situace.
- 5) Další charakteristikou těchto teorií je, že postoje a situace, které klient nechápe jako problém, svědčí o zdravém potenciálu stejně tak jako o možnosti žádoucí změny.
- 6) Klient je chápán jako partner spíše než jako pacient. Pracovník vychází z toho, že klient je nejlepším expertem na svůj život.

TRANSAKČNÍ ANALÝZA

- Disponuje vlastní, jasně danou terminologií, která by měla být všem dobře pochopitelná a nezaměnitelná.
- Rozvíjí rozlišení tří základních komunikačních a osobnostních rovin (ego-stavů): **Rodič**, **Dospělý** a **Dítě**.
- Vychází z Freudovy teorie osobnosti
- Utvářejí se v raných fázích života jedince a ovlivňují celý jeho zbytek. V každém jedinci jsou tyto tři typy v nějakém poměru zkombinovány a záleží na tom, který převládá.
- Transakční analýza se zabývá rozbořem komunikace (transakcemi) mezi jednotlivými osobami a vnitřní dynamikou intelektuální a emocionální složky osobnosti, nacházejících se v jednom z výše uvedených ego-stavů.

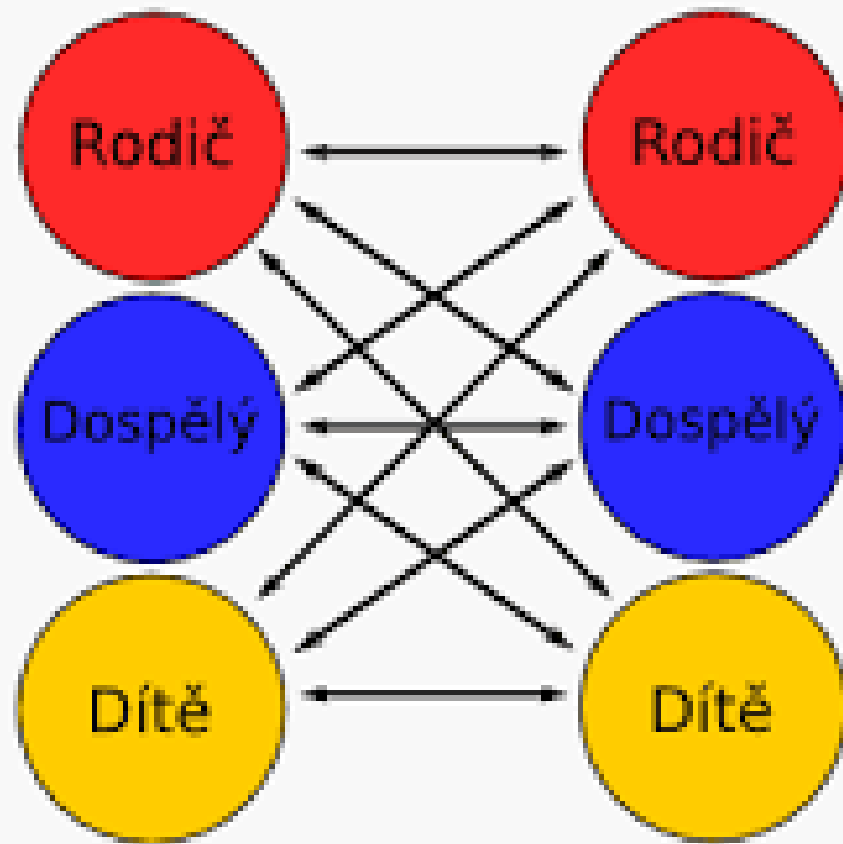
MOTIVACE

- **Hlad po struktuře** – projevuje se v potřebě strukturalizace času a životního prostoru. Co nejvyšší míra strukturalizace nás má ochránit před strachem z neznámého (osudu, prostředí).
- **Hlad po pozici** – je tendence zůstat ve stejných, *zajetých* životních (pracovních, sociálních) pozicích a to i když jsou nepohodlné a neproduktivní. Pozice mohou být určeny zvnitřněnými životními scénáři a posíleny sociálním okolím, které očekává reakce určitého typu.
- **Hlad po podnětech** – se projevuje vyhledáváním pohlazení toho typu, jež jsou pro nás uspokojující.

CÍL TA

- Zdravý pozitivní rozvoj osobnosti:
- spontánního, přirozeného, autonomního chování a navazování důvěrných vztahů
- jasné nemanipulativní komunikace bez zažitých vzorců *her*.
- plně prožít přítomnou chvíli tady a teď
- vyjádřit srozumitelně vlastní pocity

TRANSAKCE

TRANSAKCE V PRAXI

- Naučená bezmocnost- experimenty s krysami i lidmi. Tito lidé jsou v zátěžových situacích pasivnější, nedokáží je řešit a jsou méně přizpůsobiví, ačkoliv odolnost k zátěžím je díky „návyku“ vysoká
- Postoj oběti - Útěky od odpovědnosti jsou nejstarším lidským pokušením. Naše výmluvy se během času stávají sofistikovanější, ale zůstávají výmluvami. Dnes viníme vliv genů, vliv výchovy, ekonomických okolností a podobně. Odpovědnost za život spočívá v opuštění postoje oběti, sebelítosti a věčného oplakávání sebe a svého neštěstí. Vytýkat vinu druhým znamená, že jsem ještě nepřijal plnou odpovědnost za svůj život.

REFLEKTUJÍCÍ TÝM

- Kdo a jakou roli má v kazuistice?

TEORIE HER – E. BERNE

- **Alkoholik** – osoba v této hře využívá alkohol k tomu, aby nemusela přijímat odpovědnost za své činy.
- **Vidíš k čemu jste mě dohnali** – v tomto případě se hráč zbavuje odpovědnosti za své činy
- **Soud** – zde se dvě vzájemně obviňující se strany domáhají rozsudku od třetí osoby. Kdyby se tak nechoval, neudělal bych – vid' že mám pravdu
- **Vidíš jak se obětuji** – hráč zde úmyslně zatajuje vlastní oběť v podobě nemoci, strádání a podobně. “
- **Drahoušek** – je manipulativní hra, při které hráč zastírá nemístné poznámky o svém partnerovi, pronesené ve společnosti dovětkem, nemám pravdu drahoušku, vid' miláčku a podobně.
- **To je hrozné vid'te** – hráč očekává od svého okolí souhlas a bližší porozumění s obecnou kritikou (dnes se nedá nikomu věřit).
- **Kazisvět** – v této hře jedinec vymáhá odpuštění, poté co se omluví za evidentně úmyslně způsobenou spoušť.
- **Ano ale** – „ano, to by mohlo fungovat, ale...“. *Máme problém na každé řešení.*
- **Myslím to s vámi dobře** – tato hra je často praktikována lidmi pomahačských profesí.
- **Budižkničemu** – v této hře dává člověk jasně najevo svému okolí, že za nic nestojí ačkoliv tomu tak není.
- **Protéza** – zde si osoba ke své hře vybere nějakou nemoc, ať už skutečnou či vymyšlenou. Ta mu v životě slouží jako výmluva typu: „Co můžete čekat od člověka, který...“.
- **Můj je lepší než tvůj** – u piva – chlapi, u kávy ženy. (měření penisů)

C. ROGERS

- Psychologie zaměřená na člověka, fenomenologie a existencialismus
- Vědomé prožívání
- Patologická osobnost - prožitky bývají vytěsněny či vnímány zkresleně, čímž je zkresleno i uvědomované „já“.
- Princip – narrativní vyprávění, nepodmíněné pozitivní přijetí:
 - vzrůstající otevřenost prožívání
 - vzrůstající existenciální kvalita žití
 - vzrůstající důvěra v sebe a svůj organismus
 - plnější fungování (plnější žití v právě přítomném okamžiku).

- Odmítání určitých prožitků se může dít nevědomě.
- Čím více je JÁ schopno všechny prožitky přijmout za své, tím lépe.
- Kongruence je soulad mezi realitou prožívání a postojem vůči ní. Jedině kongruentní osobnost je schopna vnímat své skutečné JÁ.
- Inkongruence je stav rozporu mezi subjektivním prožíváním a postojem JÁ vůči němu.
- Sebepojetí je ve velké míře ovlivněno rodičovskou výchovou. Pro vytvoření pozitivního sebepojetí dítěte je nezbytná bezpodmínečná akceptace.

HARRIS

Základem jsou tři stádia:

Já nejsem OK – Ty jsi OK

Já jsem OK – Ty nejsi OK

Já nejsem OK – Ty nejsi OK

Já jsem OK – Ty jsi OK

MASLOW – NEMOHU PŘESKOČIT POTŘEBY

HUMANISTICKÉ A EXISTENCIÁLNÍ

- Heidegger:
- Da-sein, sein zum Tode
- Da-sein
- Svědomí
- Čas – Sorge - obava
- Aletheia – neskrytost – krize jako návrat k sobě
- Smrt – dává životu smysl

FRANKL - LOGOTERAPIE

- Frankl formuloval východiska své existenciální analýzy a metodiky práce s klientem v koncentračním táboře. V současném světě lékaři, terapeuti i sociální pracovníci jsou v narůstající míře konfrontováni u svých klientů s pocitem bezsmyslnosti. Tento pocit označil jako existenciální vakuum.
- Existenciální frustrace je podle Frankla příčinou či spíše podkladem řady „nemocí doby“.
- Nedělní neuróza

SVOBODA

- Existuje „svoboda od“ a „svoboda k“.
- „Svoboda od“ je vlastně emancipací - osvobození
- „svoboda k“ je odpovědností – ex-sistence podle Heideggera

- Svoboda může být totiž svobodou vždy pouze vůči nějakému osudu.
- Osud (tak jako smrt) patří k životu, protože osud dává životu smysl a jedinečnost.
- Frankl myšlenkově vychází z Heideggera, smrt je základním fenoménem nutným k tomu, aby Da-sein bylo samo sebou.

- „Otázka po smyslu života“ je podle Frankla specificky lidskou (na rozdíl od Freuda, který otázku po smyslu považoval za známku neurózy).
- Tyto otázky jsou spíše odrazem lidského bytí jako takového.
- Jedině člověk (na rozdíl od zvířat) totiž může svou existenci prožívat jako problematickou.
- Každý člověk má svůj vlastní smysl života, neexistuje jeden pro všechny lidi. Otázky po smyslu života se ovšem otevírají např. v době dospívání, ale mohou se objevit v souvislosti s nějakou osudovou tragédií nebo zážitkem – hraniční situací.
- Nemáme smysl života, to život nám dává otázky a my odpovídáme.

SLAST

- Dosahování štěstí (slasti) jako smyslu života – zde se Frankl rozchází s psychoanalýzou.
- Slast sama není vůdčí motivační silou, nýbrž je důsledkem naplnění smyslu.
- Vychází z filozofie Heideggera, kde naše bytí – Da-sein – je vnitřně puzeno k tomu opravdu být.
- Slast – pocit štěstí – přichází jako vedlejší produkt
- Honit se za slastí přináší životní impotenci

HODNOTY

- Hodnoty tvůrčí – něco, co člověk vytvoří, tj. práce, díla, čin (umění, věda, pečování, ale i zvládnutí svého života); důležité je, aby ten, kdo vytváří tuto hodnotu, se angažoval.
- Hodnoty zážitkové – něco, co je samo o sobě krásné, a to nás obohacuje (četba, poslech hudby, setkání s druhým člověkem), přináší zážitek a obohacuje, angažovanost není až tak potřebná.
- Hodnoty postojové – vyjadřují to, jak člověk dovede zacházet s utrpením, a to, jak se

PARADOXNÍ INTENCE

- Technika vychází z předpokladu, že člověku nejde o moc nebo slast, ale o uskutečnění smyslu.
- Podstatou lidské existence je schopnost sebetranscendence, která ale vyžaduje schopnost sebedistance.
- Principem paradoxní intence je, že se člověk od symptomu distancuje tím, že se mu vysměje – vítá jej, očekává.
- Humor umožňuje nový náhled, napětí je uvolněno originálním způsobem, následuje osvobozující smích v napjaté situaci.

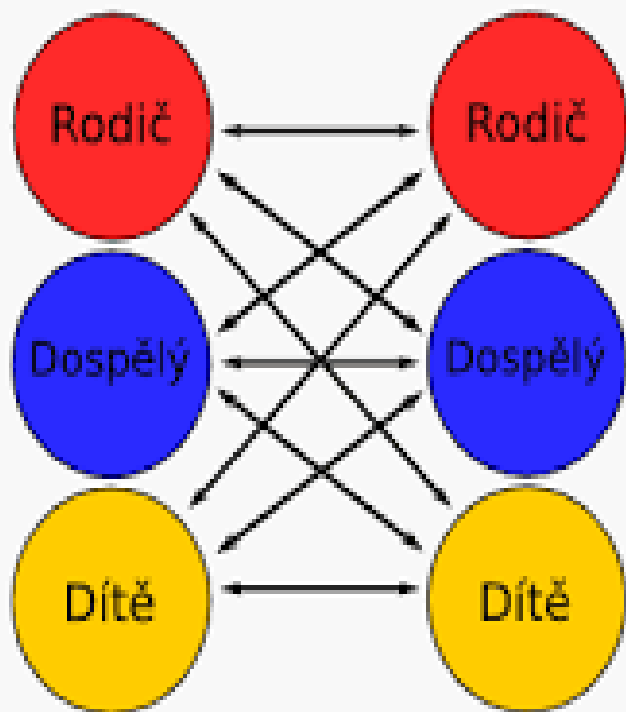
DEREFLEXE

- Tato technika pracuje na principu „za štěstím nelze jít, štěstí přichází samo jako přidaná hodnota“.
- Čím více se člověk zaměřuje na cíl, tím více mu cíl uniká. Přehnané usilování plus nadměrné sebezpozorování rovná se nadměrné vnitřní rozebírání problému, což vede k duševní blokádě.
- Frankl hovoří o sexuálně-erotickém vzorci, protože tento chybný postoj je nejzřetelněji patrný právě u sexuálních poruch (lze ale vztáhnout i na jiné typy neuróz).
- Sex jako výkon, místo – sex jako setkání.

PŘÍNOS PRO PRAXI

- Práce s lidmi, kteří chtějí až moc změnu
- Chtění je zablokuje
- Musíš se snažit
- Místo stačí se dívat jinam

HUMANISTICKÉ SMĚRY – PSYCHÉ, DUŠE

- Berne - hry
- Rogers – mám potenciál změny
- Osobnost je stále v procesu změny
- Harris

EXISTENCIONÁLNÍ – VŮLE PO SMYSLU

- Hodnoty tvůrčí – něco, co člověk vytvoří, tj. práce, díla, čin (umění, věda, pečování, ale i zvládnutí svého života); důležité je, aby ten, kdo vytváří tuto hodnotu, se angažoval.
- Hodnoty zážitkové – něco, co je samo o sobě krásné, a to nás obohacuje (četba, poslech hudby, setkání s druhým člověkem), přináší zážitek a obohacuje, angažovanost není až tak potřebná.
- Hodnoty postojové – vyjadřují to, jak člověk dovede zacházet s utrpením, a to, jak se

$$F = G \frac{m_1 m_2}{r^2}$$

KRITICKÁ TEORIE A TY OSTATNÍ

$$i\hbar \frac{\partial}{\partial t} \psi = \hat{H} \psi$$

$$\phi(x) = \frac{1}{\sqrt{2\pi\sigma}} e^{-\frac{(x-\mu)^2}{2\sigma^2}}$$

$$F - E + V = 2$$

$$E = mc^2$$

$$ds \geq 0$$

$$\frac{\partial^2 u}{\partial t^2} = c^2 \frac{\partial^2 u}{\partial x^2}$$

$$\frac{df}{dt} = \lim_{h \rightarrow 0} \frac{f(t+h) - f(t)}{h}$$

FÁZE SOC. PRÁCE

- Sběr informací
- Třídění informací
- Sociální diagnóza
- Provedení potřebných zásahů

KRITICKÁ SOCIÁLNÍ PRÁCE – SNAHA O VYVÁŽENÍ PRÁV A POVINNOST Í

- Jan Fook
- Nástroj pro analýzu informací
- Jedním z cílů je odstranění sociální nespravedlnosti bez vytvoření nové sociální nespravedlnosti – příkladem jsou dopady fašismu a komunismu – jedna nespravedlnost vytvořila novou nespravedlnost
- Oprese v systémech – lidé bez domova, domovy pro seniory

PROCES DEKONSTRUKCE

1. Jaké je hlavní téma- témata?
2. Kdo jsou hlavní účastníci – jednotlivec, skupina, komunita?
3. Z jaké pohledu prezentují, co chybí?
4. Rozdílnost pohledu jednotlivých účastníků
5. Jaké mají znalosti a zkušenosti? (teorie, systémy, paradigmata, kulturu, pohlaví, mocenské hry)
6. Jaký používají jazyk, rozumění pojmům
7. Mezery, předsudky v popisu, co se očekává že získanou.
8. Časová osa – aspoň jednu generaci zpátky

REKONSTRUKCE

- Pojmenování skrytých a nových částí, nám umožňuje novou konstrukci.
- Využit nových pojmenování, frází,
- Tvorba nových kategorií
- Nové praktické modely
- Vytváření nové struktury nebo procesů, kultury nebo klimatu diskurzu rozvoje a akceptace

ANALÝZA NAŠEHO MYŠLENÍ A PRÁCE – ANALÝZA PŘÍBĚHU

- Co je důležité v popisu příběhu pro mě? Jaké pojmy, fráze často používám? Je zde ně co jasně binárního?
- Kdo jsou účastni v příběhu (jednotlivci, skupiny, minority) jak sebe vnímám ve vztahu k nim?
- Jaké pohledy jsou zastoupeny, které chybí, jaký je můj pohled?
- Jak příběh interpretuji, jak působí má interpretace na příběh?
- Jaký jiný pohled můžu mít na situaci, jaký jiný pohled jsem udělal?
- Jaké znalosti používám, jak je užívám v praxi
- Jakým rolím napomáhám, jaké jsou mé postoje k moci?

EKOLOGICKÁ TEORIE

- Inspirovaná životním prostředím – vše se nějak ovlivňuje
- Mikro systém
- Mezo systém
- Makro systém
- Exo systém – systémy v naší kazuistice
- Chrono systém

S JAKÝMI STRUKTURAMI MŮŽEME POČÍTAT? VZÁJEMNÉ OVLIVNĚOVÁNÍ

REFORMNÍ PARADIGMA A REFORMNÍ TEORIE SP

- Teorie sociální práce akcentující rovnoprávnost
- Vychází z Marxe, Foucaulta
- Boj proti jakékoliv formě útlaku
- Pracují především s právy a podporou utlačovaných
- Ve svém důsledku mohou vést k anarchii nebo útlaku majority
- Zkušenost s pozitivní diskriminací – zvýhodnění minority, má za následek novou diskriminaci – příklad černošských lékařů
- Nástrojem je revoluce, ale „revoluce“ pojídá své děti,

ANTIOPRESIVNÍ TEORIE

- Vychází z Marxe a Fucoulda
- Teorie moci – třídní boj
- *Radikální feminismus*
- Základní filozofická doktrína – negace všeho, neboť všechno je maskulinní (filozofie, ekonomie atd.). Heterosexuality jako forma útlaku žen. Dle Matouška (2008) radikální feminismus zdůrazňuje nadřazenost žen, ženy jsou novodobým proletariátem. Teorie udržení rodiny i v domácím násilí – novo dobé sofistikované formy násilí – Polsko.

POST (MODERNÍ) FEMINISMUS

- Radikální feminismus požadoval novou teorii politiky, postmoderní feminismus zpochybnil projekt teoretizování. Jednalo se o rušení kořenů patriarchátu, ale rovněž i samotného feminizmu. Podobně černé ženy zpochybnily feminizmu bílých žen.
- Současné směry feminizmu působí často bez konceptu, ale rozvíjí genderovou spolupráci.

Základní oblasti feministické sociální práce:

- Synergie mezi feminizmem a sociální prací je založena na společných hodnotách.
- Předpisy pro práci s muži a ženami.
- Využití feministických perspektiv k pochopení genderové spolupráce.
-
- Synergie mezi feminizmem a sociální prací je založena na socialistickém feminizmu, který chápe dělení na mužské a ženské role jako formu třídního boje. Feminizmu nemá měnit jen společenské struktury a kategorie, ale i individuální a subjektivní kategorie.

ANTI-OPRESIVNÍ MODELY

- Diskriminace – je základní rys klientovy situace. Je zde nebezpečí, že sociální pracovník bude necitlivý na diskriminaci a opresi.
- Opresi lze odstranit či posílit.
- 3 imperativy:
 - Spravedlnost
 - Rovnost – včetně specifických potřeb
 - Spoluúčast (participace)

Zmocňování (empowerment) klientů – zabránění vzniku závislosti na vztahu klient – pracovník.

Strukturální povaha řešení situace – brát ohled na maximální šíři makro i mikro rámce.

Jedinečnost pomoci i klienta.

Diskriminace je jedna, ale může mít mnoho podob.

ÚTLAKY V NAŠÍ KAZUISTICE

- Senior 85 let, domov pro seniory
- Mobilní,
- Aktivizačních činností se účastí s nechutí
- S rodinou se stýká pravidelně
- Požádal o eutanazii

SOC. PRÁCE S JEDNOTLIVCEM – PORADENSKÉ PARADIGMA

- Posouzení životní situace: příprava na setkání, setkání, reflexe, provedení zásahu
- Proces: cíl spolupráce, plán intervence (využití nejbližší komunity), realizace plánu, hodnocení výsledku

S.P. SE SKUPINOU

- Dyáda
- Malá skupina do 40 členů
- Velká skupina

Příklady skupin:

- - hospitalizovaní pacienti
- - matky na mateřské dovolené
- - rodiče dětí s podobnou diagnózou
- - komunitní centra seniorů

PRAVIDLA VE SKUPINĚ

- Mlčenlivost
- STOP
- Otevřenost a upřímnost
- Odpovědnost k sobě a druhým

- Sociální dotazník – mapování sil ve skupině

PRÁCE S RODINOU

- Rodina
- Domov
- SPOD
- Vyvážení:
 - Potřeby dětí
 - Práva rodičů a jejich potřeby
 - Potřeby společnosti – maximalizace obchodu a tržeb – přímý rozpor s potřebami dětí

KOMUNITNÍ PRÁCE

- **1. Zjišťování a analýza potřeb.** Sociální potřeba je v každé komunitě jiná, ale metody pro zjišťování potřeb komunity, a často i jedince, jsou velmi podobné. Ke zjišťování nejen sociálních potřeb se používá metoda SWOT analýza (soustřeďuje se na silné stránky, slabé stránky, na přednosti a na hrozby v komunitě, případně na širší vazby a souvislosti). Je vhodné udělat komparaci několika analytických metod.
- **2. Plánování.** V procesu plánování vycházíme z cíle, dále v závislosti na cíli volíme prostředky vedoucí ke změně, odhad časové náročnosti, finanční, personální náročnost a vhodnou metodu implementace (realizace) – cíle SMART.
- **3. Realizace plánu.** Zde jde o komunikaci jak uvnitř týmu, tak i navenek, o krátkodobé i střednědobé plánování aktivit a o průběh vyhodnocování aktivit.
- **4. Evaluace (vyhodnocení).** Jedná se o proces shrnující hodnocení různých zájmových skupin v rámci komunity. Často se na vyhodnocení zapomíná, ale bez dobrého vyhodnocení lze těžko pokračovat dále. Při hodnocení můžeme využít metody dotazníků, revize záznamů organizace, návštěvy na místě a pozorování.

KOMUNITNÍ PLÁN - MAKRO RÁMEC SP

- Povinnosti – kdo, co
- Komunitní plánování je metoda, která umožňuje zpracovat materiály rozvoje pro různé oblasti života na úrovni obce i kraje a která výrazně posiluje principy zastupitelské demokracie. Základem komunitního plánování a vyjednávání o budoucí podobě služeb je spolupráce *zadavatelů* (obcí) s *uživateli* (klienti) a *poskytovateli* (jednotlivé organizace) sociálních služeb.
- Cílem komunitního plánování sociálních služeb je zajistit dostupnost kvalitních sociálních služeb, které vycházejí ze zjištěných potřeb uživatelů a specifik místní komunity, posilovat sociální soudržnost komunity, podporovat sociální začleňování jednotlivců i skupin.

PROCES

- fáze popisná – Zahrnuje popis charakteristiky lokality a současný způsob poskytování sociálních služeb, které jsou aktuálně k dispozici v dané lokalitě.
- fáze analytická – Jde o analýzu získaných dat.
- fáze – Příprava akčního plánu k dosažení rozvoje místních služeb.

MULTIKULTURALISMUS V SOCIÁLNÍ PRÁCI

- Multikulturalismus je ideologií, zabývající se vztahy mezi etnickou, kulturní a náboženskou rozmanitostí a ovlivňuje identitu a chování lidí.
- V rámci sociální práce je důležitá sebereflexe sociálního pracovníka jak on sám rozumí multikulturní společnosti, sociálním záležitostem z ní plynoucí- sociální předsudky sociálního pracovníka
- Multikulturalismus představuje výzvy pro nové společnosti, které se setkávají s jinými kulturami a musí se zabývat těmito změnami.

- Multikulturalismus zhora – na úrovni institucí a oficiálních postojů. Politické výzvy na základních principech – občanské povinnosti, kulturní respekt, sociální spravedlnost, rovnost.
- Multikulturalismus zdola – USA a Velká Británie – důraz na individuální příležitosti a občanskou asimilaci. Zde rovněž patří pozitivní diskriminace a nový fenomén – férové vyrovnávání šancí.
- Kritický multikulturalismus – je především orientován na porozumění a poznání historie vzniku skupin, jak se mění jejich postavení v určitém historicko-společenském kontextu. Zde rovněž patří i kulturní kompetence (paradigma vzdělávací) – znalosti vlastní kultury, cizích kultur a schopnost vést dialog na základě práv a povinností spojených s fungováním společnosti.
- V praxi jsme svědky multikulturalismu postaveném především na právech.

VÝCHODISKA MULTIKULTURALISMU

Mísení kultur není novým fenoménem, který přišel po utečenecké krizi. V rámci sociální práce jsou nutné kulturní kompetence:

- znalost vlastní kultury, jejich hodnot a historie,
- uvědomění si práv a povinností jednotlivců i skupin a jejich vzájemných vazeb,
- umění zpracovat dilemata spojená s multikulturní problematikou – asimilace/vlastní kulturní identita, práva/povinnosti menšin i majority,
- hledání rozdílností/hledání podobností.

OSOBY BEZ PŘÍSTŘEŠÍ

- Ubytovny
- Podpora bezdomovců – především v zimě
- Vytlačování mimo centra
- Zapojení do společnosti
- Housing first

OSOBY POSKYTUJÍCÍ SEXUÁLNÍ SLUŽBY

- Case management – zaměření na úspěch
- Nezletilí
- Muži, ženy
- Rosa

STREETWORKER

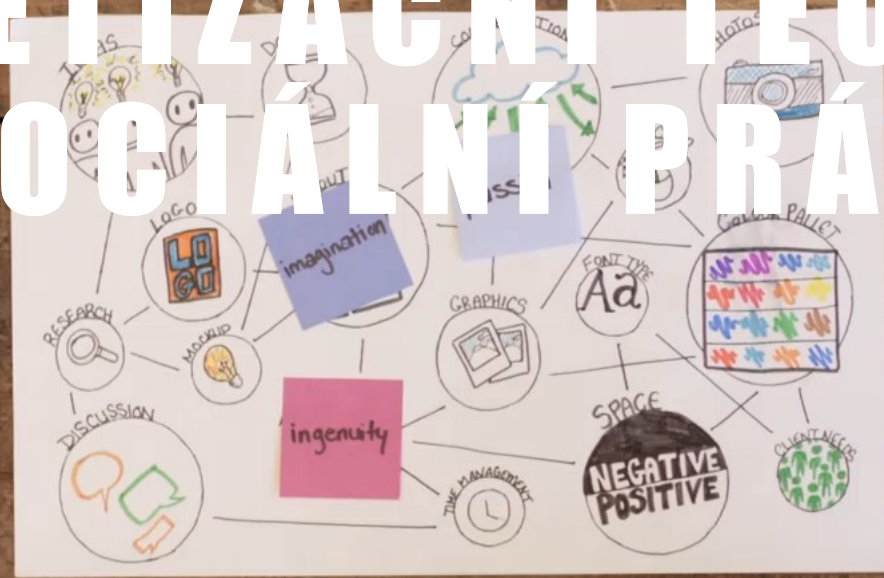
- Práce na ulici
- Terénní sociální práce
- Výměna stříkaček a jehel
- Práce s osobami bez přístřeší
- Práce s prostitucí

HOŘET A NESHOŘET – MIKRO A MEZO RÁMEC SP

- Supervize
- Intervize
- Kontrola

- Klient, pacient, kolega

ETIKETIZAČNÍ TEORIE V SOCIÁLNÍ PRÁCI

- **Etiketizační teorie** zdůrazňuje proces utváření rolí prostřednictvím **sociálního** očekávání.
- Role označují očekávané jednání vzhledem k držitelům těchto pozic.
- Role lze chápat jen v kontextu vztahů, neboť mohou být identifikovány jen v jejich síti.

VZNIK

- Sociálněpsychologické a komunikační modely se začaly v sociální práci uplatňovat v souvislosti s poznatky o lidské komunikaci.
- Na jejich pojetí měla vliv zejména teorie rolí, etiketizační teorie a další oblasti sociální psychologie.
- Důraz je kladen na to, jak se mezi lidmi vytvářejí vztahy a jak jsou vztahy modifikovány v rozmanitých sociálních situacích. Jsou rozebírány i otázky identity, stigmatizace, skupinového chování, teritoriality, sociální a osobnostní změny apod.
- S-P modely mají také blízko ke kognitivním, fenomenologickým a existenciálním školám sociální práce a mají také hodně společného s Rogersovým pojetím práce s klientem a zážitkovými technikami.

PRINCIP

- Teorie nálepkování tvrdí, že deviaci dávají vzniknout sociální skupině, která si definuje pravidla, jejichž porušení vede k označení jedince za devianta.
- Zda bude chování označeno za deviantní tedy určují aktuálně platné společenské normy, přičemž lidé, kteří obdrželi tuto nálepkou, se stávají “**outsidery**”.
- To, co je označeno jako deviantní, tedy tolik nesouvisí s tím, čeho se člověk dopustil, ale spíše s tím, jak na daný čin nahlíží společnost.

DEVIACE A DEVIANTNÍ CHOVÁNÍ

- **primární deviace** – porušení pravidel v rámci přizpůsobivosti
- **sekundární deviace** – dochází k ní poté, co už byl jedinci přiřazen štítek; je to odpověď jedince na prvotní reakci společnosti

Deviace v čase

- čase (v jednu chvíli může být člověk za deviantní akt souzen mírněji než jindy), - homosexuálové
- původci aktu a na tom, komu při něm bylo ublíženo,
- viditelnosti aktu.

PROCES NÁLEPKOVÁ NÍ

chování	možnosti	
označené	došlo k porušení normy	nedošlo k porušení normy
označené jako deviantní	identifikovaná deviace	neadekvátní označení
neoznačené	skrytá deviace	konformní chování

TEORIE MOCI

- Ti, kdo nálepky udělují, jsou nejčastěji jedinci disponující nějakou mocí (ekonomickou či politickou) a autoritou, například policisté či učitelé.
- Bohatí nálepkují chudé, starší mladší, muži ženy, příslušníci etnické většiny přidělují nálepky lidem z menšin (náboženských, etnických apod.)
- **Soft deviance** = chování jedince je v rozporu s platnými normami, avšak není hrozbou pro sociální řád.
- **Hard deviance** = chování jde jednak mimo normy a navíc je považováno za hrozbu.
- Nálepka může vést ke shovívavosti – děti s ADHD,

NORMY

- **Co společnost akceptuje a považuje za normální**
- Většina norem není verbálně fixovaná
- **Člověk konformní** – respektují normy
- **Člověk deviantní** – porušují normy
 - Právní – řídí se zákony, porovnává s nimi chování jedince
 - Sociální – úlohu hraje náboženský řád, etika, zvyky, obyčeje, společnost
- To tvoří tzv. sociální (společenský) řád

ROLE MOHOU BÝT:

- připsané (výsledek určitých okolností - pohlaví, věk, rasa);
- získané (výsledek naší činnosti - vzdělání, prestiž);
- vnucené (výsledek činnosti někoho jiného - nezaměstnanost).

KONFLIKTY ROLÍ

- **Dvojznačnost role** je případem, kdy si nositel role není jistý jejím obsahem.
- **Já-role konflikt** je nesoulad mezi kapacitou nositele role a kompetencemi potřebnými pro výkon role.
- **Problém rolové distance** - např. sociální pracovník, aby zachoval specifické charakteristiky profesionálního vztahu ke klientovi, odděluje své osobní postoje a chování od chování, které se očekává v rámci jeho profesionální role. Klient může chápat snahu o zachování distance jako projev nezájmu o jeho problémy.

ETIKETIZACE - LABELLING

- Někdy jednáme podle toho co se očekává vzhledem k přiřazené roli – etiketě
- Jsi hodný chlapec – snažím se dostat roli i přes vnitřní konflikt (chuť něco rozbít)
- Jedná se o sociální očekávání
- Nenabízí postupy jak změnit vnitřní či vnější postoje

- **Sebenaplnující se proroctví – naplnění sebeobrazu, sebepojetí**

NÁLEPKY

- **formální nálepky** – jsou dány profesionály – psychiatři, pediatři...
- **neformální nálepky** – jsou dány vrstevníky, rodinou, učiteli.

6.4.2022

RODINA

- Jaké nálepky jsou v rodině
- Jaká jsou očekávání vzhledem k těmto nálepkám:
 - Ze strany členů rodiny
 - Ze strany autorit – učitel, sociální pracovník

KOMUNIKACE V ROLÍCH

- Obsahová
- Formální
- Očekávaný efekt

KBT MODELY

- KBT vzniklo spojení dvou původně samostatných psychoterapeutických směrů – behaviorální terapie a kognitivní terapie.
- **Behaviorální terapie** – je historicky starší než kognitivní. Vychází z *empirismu* – všechno poznání je uskutečňováno prostřednictvím smyslů (zrak, hmat, sluch, čich, chuť). Tento směr se zabývá podrobným sledováním a analýzou zjevného chování jedince v určitých problémových situacích. Cílem je změna problémového chování takovým způsobem, aby jedinec dokázal své problémy lépe řešit a zvládat.
- **Kognitivní terapie** – rozvíjí se v 70. letech v USA. Jde zde o proces přijímání, zpracovávání, hodnocení a ukládání informací z vnějšího i vnitřního prostředí. Zaměřuje se na analýzu a změnu myšlení. Cílem je, aby došlo ke změně myšlení.

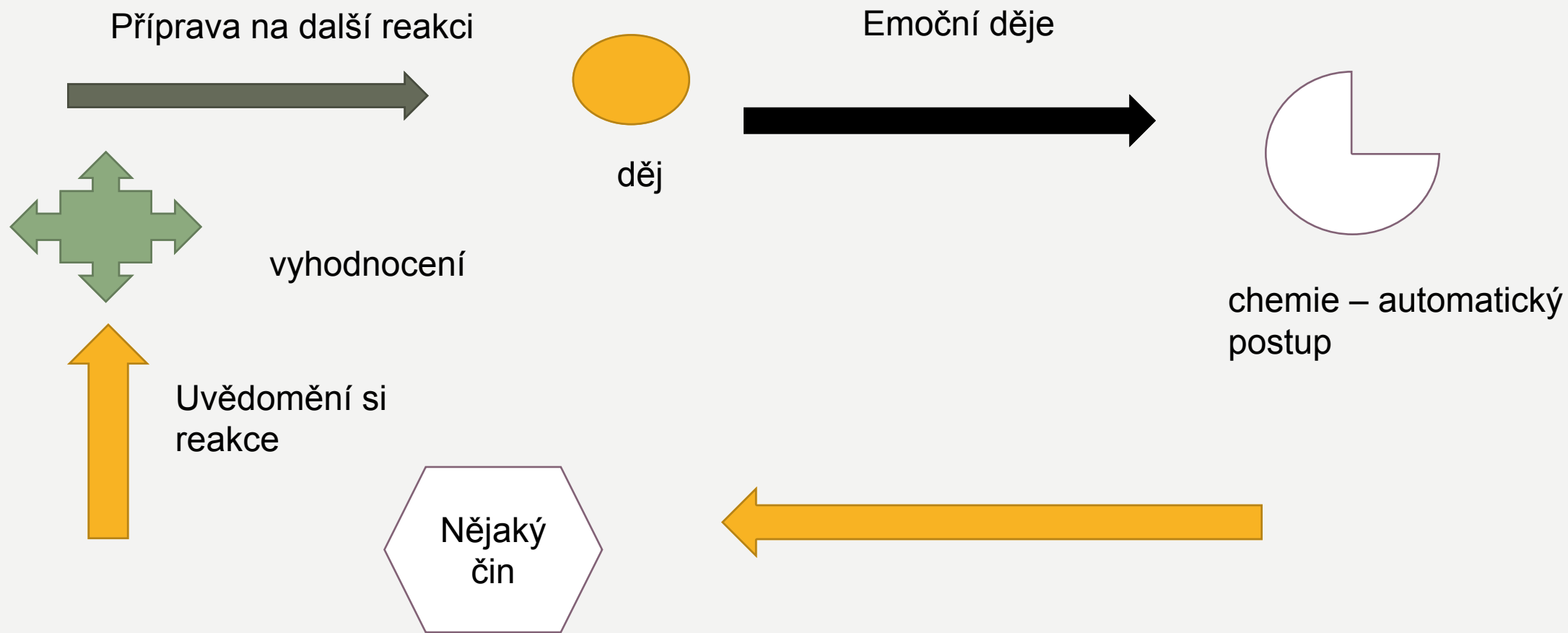
- Člověk má každý den možnost vnímání nekonečného množství dat. Díky svým smyslům je schopen selektivně pojmout jen určité množství.
- Zpracování informací je selektivní a je dáno vědomými prioritami. Tyto lze vědomě měnit. Změnou priorit získáváme novou množinu dat na úkor jiných. Změna pozornosti je nosným prvkem změny informací, které dojdou do vědomí.
- Lidský mozek není receptor senzorických informací, ale spíše aktivní filtr pro vědomí.
- Následně vznikají emoce jako reakce na přijaté informace a jejich výklad na úrovni vědomí.

- Zpracování myšlenek je ovlivněno kognitivním myšlením, případně kognitivními chybami.
- Automatické myšlení – zpravidla nejvíce stresující – běží pod povrchem vědomé mysli a je způsobeno kognitivními chybami. Např. děvče vyrůstalo v rodině, kde všichni museli odhadovat přání rodičů.
- Rodiče jako osoby dospělé měli vždy pravdu. Samo chce, aby toto nedělala. Když se však dostane do pozice dospělé osoby a rodiče, tyto zažité mechanismy se samy spustí. Když narazí na odpor svého okolí, nechápe, co je špatně. Významně však prožívá zklamání z toho, že její manžel a děti se nesnaží naplnit její očekávání bez toho, aby je formulovala.
- Zklamání tento program spouští častěji a posiluje jej. Posílení může spouštět depresi nebo neurózu, případně agresi – jedná se o maladaptivní myšlenky.

- Mechanismus:
- Výsledné chování je interakce mezi jednotlivcem a okolním světem (životním prostředím). Člověk a životní prostředí se tvarují recipročně. Člověk mění svět, ale musí se přizpůsobit světu, který vytváří.
- Behaviorismus a enviromentalismus odmítá myšlenku, že organismus pasivně reaguje na životní prostředí, ale tyto vztahy jsou na sobě závislé a reciproční. Organismus mění prostředí a změněné prostředí mění organismus – nutí jej ke přizpůsobení se nové situaci.
- Jednání je často reakcí na situaci – filtrovanou zkušeností, a očekáváním okolí nebo od sebe – zvnitřnění „normy“

- KBT je strukturovaný postup. Pracovník zapojuje klienta do procesu a spoluutváří cíle i činnosti k dosažení cílů. Je to vztah spolupráce, průběh KBT trvá 2–20 sezení. Kritickou složkou jsou domácí úkoly. KBT identifikuje negativní myšlenky a maladaptivní schémata, prochází i historií. Cíle musí být měřitelné a konkrétní. Jakékoliv dosažení, byť malého cíle, je zásadním motivačním prvkem pro další změny.

ZAČAROVANÝ KRUH

CO SE STANE?

- Poznání divné reakce
- Definují žádoucí reakci
- Neměním reakci, ale její vyhodnocení
- Při změně reakce se odměním

- **Klient:** Nikdo mě nikdy neměl rád.
- **Pracovník:** Kdyby to byla pravda, co by to znamenalo?
-
- *Kognitivní restrukturalizace:*
- Hledání důkazů proti automatickým myšlenkám.
- Při použití logiky nalézt chyby. Pozor na základní logické chyby ve výrociích.
Normativní výrok – Každé dítě má vyrůstat v rodině. Pozitivní výrok – Dítě má vyrůstat ve funkční rodině. Normativní výrok slouží k manipulaci, pozitivní výroky k dialogu.
- Generování nových, adaptivních myšlenek.

- **ABC model:**
- A – aktivace: Něco se stane a spustí reakci – co se stalo?
- B – behavior: Minulost ovlivňuje dnešek, co změnit, aby dnešek změnil budoucnost?
- C – cognitiv – Spojuje prvky klienta, pracovníka a sociálního učení.

- Navazuje na předchozí KBT model. Je založena na pomoci při zvládnání konkrétních cílů. Zde především platí, že všechny cíle musí být definovány na vysoce erudované anamnéze klienta, včetně jeho sociálního prostředí a dosavadní historie. Cíle musí být podle metody SMART:
- S – Specific (specifický) – cíl musí být definován přesně..
- M – Measurable (měřitelný) – splnění cíle musí být možné změřit. Emočně pozitivní
- A – Accepted (akceptovaný) – cíl musí být akceptovaný odpovědnou osobou. Jedinou odpovědnou osobou je klient. Sociální pracovník nenese odpovědnost za klientův přístup ke svým cílům.
- R – Realistic (reálný) – cíl musí být reálný. Musí být možné ho splnit v reálném čase, musí být k dispozici příslušné nástroje a znalosti apod. Nástroje musí zhodnotit sociální pracovník s klientem, případně je nutné tyto nástroje klientovi zprostředkovat.
- T – Timed (časově ohraničený) – cíl musí mít daný termín. Pokud není stanoven termín, splnění se bude odkládat „až bude čas“, což nebude nikdy. Něco, někdo, někdy – taková země se nehýbe z místa.

SOCIÁLNÍ PRACOVNÍK A KBT

- **Orientace na chování** – soc. pracovníci se zaměřují na klientovy problémy, zatímco KBT se zaměřuje na klientovo jednání
- **Orientace na řešení** – mnoho času se věnuje na promýšlení obtíží a problémů, ale zapomíná se hledat řešení problémů
- **Pozitivní orientace** – podpora pozitivního myšlení klienta. Důležité je oceňování klienta za jeho i drobný úspěch
- **Krok za krokem** – klienti očekávají větší změny, ale to je velmi obtížné, proto je lepší změny dosahovat postupně, pomaloučku, což napomůže klientovi redukovat jeho strach.
- **Flexibilita** – přizpůsobování postupů potřebám klienta
- **Orientace na budoucnost** – orientují se na budoucí cíle

PŘÍSTUP ORIENTOVANÝ NA ÚKOLY

- Řešíme úkoly k cíli – step by step
- Vždy se odměňujeme
- Popisujeme si své emoce – změna emočního vzorce
- Dovolíme si měnit vzorce chování